

התובעים:

1. שדה יורם
  2. זיוה שדה
- ע"י ב"כ עוה"ד ז. וייל ו/או נ. וייל
ו/או ע. זינגר ו/או ת. פרנקל ו/או
ב. היימן ו/או י. גיא ו/או י. אזולאי
מרח' הלל 18 ת.ד. 4148, ירושלים 91041
טל': 02-6251729; פקס': 02-6242877

- נ ג ד -

הנתבעת:

חלמיש - חברה ממשלתית עירונית לדיור,
לשיקום ולהתחדשות שכונות בתל-אביב - יפו בע"מ
ע"י ב"כ עוה"ד י. זמיר ו/או א. ברק
ו/או א. דוידוביץ ו/או ע. דרורי
ו/או א. פרידמן
מרח' החשמונאים 103, ת"א 67133
טל': 03-5611696; פקס': 03-5611585

סיכומים מטעם הנתבעת

הנתבעת מתכבדת להגיש בזאת סיכומים מטעמה.

מבוא

עניינה של התביעה דנו, בהתעשרותם של התובעים כתוצאה ממתן כספי ציבור אשר נועדו להיטיב עם אוכלוסייה נזקקת שהתגוררה בבנין בו רכשו התובעים דירה לצרכי השקעה.

כך, על אף שעלות שיפוצו של הבנין עמדה על סך כולל של 155,000 ש"ח (בערכי שנת 1989) ועל אף שהתובעים מחזיקים ב-25% מזכויות הבעלות בו, נדרשו התובעים לשלם רק חלק מיזערי מאותה עלות בסך ריאלי של 12,000 ש"ח בלבד (ואילו מרבית העלות בסך של 107,000 ש"ח שולמה מכספי משלם המיסים).

זאת ועוד, על אף שהתובעים כלל לא היו צד להסכמים מכוחם זכו כלל דיירי הבנין לקבל סיוע כספי ועל אף שזולת מתן סיוע כספי, לא הוטלה על הנתבעת כל חובה (הסכמית או אחרת), טוענים התובעים כנגד הנתבעת טענות בקשר לקיומו של חוזה קבלני אשר הנתבעת כלל לא הייתה צד לו ודורשים לקבל מכספי הציבור סך כספי נוסף. כל זאת בטענות חסרות שחר שהתיישנו זה מכבר, ללא כל צידוק משפטי או ענייני, וחמור מכל בניגוד לכל אמת מידה מוסרית.

נוכח ריבוי טענותיה המקדמיות של הנתבעת (אשר בהוראת בית המשפט הנכבד נשמרו לשלב הסיכומים) ועל מנת שהשתלשלות הארועים תוצג בפני בית המשפט הנכבד בצורה סדורה וברורה, התארכו סיכומים אלה במספר פסקאות מעבר להיקף שהוקצב לנתבעת (והכונה לארבע הפסקאות שלעיל). לפיכך, יתבקש בית המשפט הנכבד לקבל סיכומים אלה במלואם.

1. בשלהי שנות ה-80 יזם משרד הבינוי והשיכון פרוייקט שיקום והתחדשות שכונת עגימי ולב יפו, שמטרתו שיקומה של שכונת עגימי מבחינה חברתית ופיזית, מתוך שאיפה שהשיקום הפיזי יוביל להעלאת ערכה העצמי של האוכלוסייה המתגוררת באותן שכונות וממילא ישמש כמנוף לשיקומה החברתי (להלן - "הפרוייקט"). פרוייקט זה מומן על ידי משרד הבינוי והשיכון ועל ידי עיריית תל-אביב ולצורך ניהולו הוקמה, על ידי הגורמים הנ"ל, "מנהלת הפרוייקט".
2. במסגרת הפרוייקט וכנגזרת של מטרתו העיקרית (קרי, שיקומה החברתי של השכונה ודאגה לאוכלוסייה מעוטת היכולת המתגוררת בשטחה), פעל הפרוייקט גם לשיקומה הפיזי של השכונה. זאת, בשני מישורי פעולה אשר נבדלים זה מזה, בין היתר, בדרך מימון ובמידת מעורבותו של הפרוייקט בביצועם (סעיפים 6 ו-7 לתצהירו של מנהל הפרוייקט, מר אליק בן בסט, אשר צורף כמוצג נ/ב - להלן: "תצהיר בן בסט"). המישור הראשון, התמקד בפיתוח התשתיות הציבוריות על ידי מינהלת הפרוייקט ובמימון ציבורי מלא. ואילו מישור הפעולה השני, הפרטי, התמקד בסיוע תקציבי (מוגבל ומסוייג) שהעניקו הרשויות לדיירי השכונה אשר ביקשו לשפץ את בתיהם. סיוע זה אשר נושא את השם "עשה זאת בעצמך" (עמ' 57 לפרוטוקול, ש' 15 - 26) ואשר עומד ברקע ההליך דנן, ניתן גם הוא מתוך מטרה לסייע לאוכלוסיות מעוטות היכולת ומתוך שאיפה להוביל לשיקומן החברתי בסופו של הליך.
3. מעדותו של מנהל הפרוייקט, מר אליק בן בסט, אשר הינו בעל תואר בכלכלה, חינוך ומינהל עסקים ואשר עובד בפרוייקט שיקום שכונות קרוב ל-20 שנה (עמ' 53 לפרוטוקול, ש' 53), עולה כי האידיאולוגיה החברתית שעומדת מאחורי הסיוע בדרך של "עשה זאת בעצמך", הינה ששיפוץ ביתם של דיירי השכונה יהיה באחריותם המלאה. בהתאם למדיניות זו, נקבע כי הדיירים הם אלו שיהיו אחראים על התקשרות עם קבלן מטעמם אשר ישפץ את ביתם, ואילו מינהלת הפרוייקט תשתתף ותסייע במימון עבודות השיפוץ אשר יאשרו על ידה (תצהיר בן - בסט; עמ' 58 לפרוטוקול, ש' 5 - 12). ענין זה בעל חשיבות בענייננו ולפיכך יפורט בהמשך.
4. הנתבעת, חלמיש, חברה ממשלתית-עירונית לדיור, לשיקום ולהתחדשות שכונות בתל-אביב-יפו בע"מ (להלן - "חלמיש"), הינה חברה ממשלתית עירונית שעיקר פעילותה בשיקומן של שכונות עוני בתחומי העיר תל-אביב יפו ובהעמדת פתרונות דיור לנזקקים. תפקידה של חלמיש בפרוייקט, היה לדאוג להעברת התקציבים הממשלתיים והעירוניים למנהלת הפרוייקט תוך פיקוח כי הכספים הנ"ל, שהינם כספי ציבור, אכן משמשים כאמצעי לשיפור תנאי המחיה ורמת חייהם של האנשים המתגוררים באותם מבנים שלגביהם נדרש השיקום (עמ' 53, 56 ו-57 לפרוטוקול).

הבנין ברחוב אסף 6

5. התובע, אשר על פי עדותו הינו בעל תואר שני העובד כמתרגם, והתובעת, שהינה עיתונאית, הינם בעלי זכויות בדירת הגג בבנין המצוי ברח' אסף 6 בשכונת עגימי, יפו (להלן בהתאמה - "הדירה", "הבנין"). הדירה האמורה הינה דירתם השנייה של התובעים והיא נרכשה על ידם בשלהי שנת 1988 כשהיא אינה ראויה למגורים ומתוך כוונה לשפצה מן היסוד. לדברי התובע, הדירה נרכשה על אף שהבנין היה "במצב ראוי לשיפוץ" ובשעה שידע כי הבנין מצוי באיזור המטופל על ידי הפרוייקט (עמ' 7 ו-8 לפרוטוקול). על פי עדותו של התובע, למן שיפוץ הבנין ועד עצם היום הזה (במשך למעלה מ-10 שנים) מושכרת הדירה תמורת סך חודשי של כ-1,000 \$ ולמעשה מעדותו עולה כי הדירה נרכשה לצרכי השקעה.
6. בנוסף לדירתו של התובע, אשר לדבריו עד לשיפוצה כמפורט להלן נותרה ריקה, התגוררו בבנין במשך כל התקופה הרלבנטית מספר משפחות נוספות בתנאים תת-אנושיים, בדלות ובמצוקה נוראית (סעיפים 9 ו-38 לתצהיר בן בסט; חקירתו הנגדית בעמ' 60 ו-63 לפרוטוקול; חקירת התובע בעמ' 7 לפרוטוקול).
7. נוכח מצבן הקשה של אותן משפחות, לאור העובדה שהבנין מצוי בשכונת עגימי ביפו בתוך תחום אחריותו של הפרוייקט ולאחר שנציגי הפרוייקט ביקרו במקום, הוחלט במינהלת הפרוייקט להעניק לדיירי הבנין סיוע כספי לשיפוץ הרכוש המשותף בו וזאת כמובן, במידה ויהיו מעוניינים בכך. לפיכך, הזמינה מינהלת הפרוייקט חוות דעת אדריכלית מאת משרד גונן אדריכלים ומתכנני ערים בע"מ (נ/1) (להלן - "חוות הדעת האדריכלית"). חוות הדעת האדריכלית הנ"ל, נועדה לשמש את הפרוייקט כאמצעי ראשוני ובסיסי להערכת טיב וכמות העבודות הדרושות לצורך שיקומו של הבנין. חוות הדעת האדריכלית היתה בבחינת הצעה ראשונית לפתרון, ובלשון כותרתה של חוות הדעת: "פתרון ארכיטקטוני מוצע לחידוש המבנה". ויודגש, חוות

• דעת זו לא הביאה בחשבון מגבלות תקציביות, שהן הכרח מקום שמדובר בשימוש בכספי ציבור (ראה סעי' 12 לתצהירו של אליק בן בסט, וכן חקירתו הנגדית של בן בסט, עמ' 65 לפרוטוקול, שורות 22-27)

8. עם קבלת חוות הדעת כאמור, בחנה מינהלת הפרוייקט, באמצעות בעלי מקצוע, את היקף ועלות ביצוע העבודות המצויינות בחוות הדעת, את מידת התאמתן לתקציבה וכן את מידת התאמתן לקריטריונים של משרד הבינוי והשיכון בקשר עם שיקום שכונות. בדרך זו צומצמה ההצעה שבחוות הדעת למפרט טכני אשר כולל רק את אותן עבודות שהפרוייקט הסכים להשתתף בעלות ביצוען (להלן - "המפרט המאושר") (סעיפים 11 - 14 לתצהיר בן בסט; חקירתו הנגדית בעמ' 58 לפרוטוקול, ובעמ' 65 שורה 27 עד עמ' 66 שורה 5 לפרוטוקול; סעיפים 9 - 12 לתצהיר פובונזק; חקירתו הנגדית בעמ' 103 ובעמ' 123 לפרוטוקול).

9. לאחר שנקבעו העבודות שהפרוייקט יסכים להשתתף במימוןן ולאחר שנערך המפרט המאושר כאמור, נקבעה במינהלת הפרוייקט המסגרת התקציבית לשיפוץ הבנין ונקבע שיעור השתתפותו של הפרוייקט בעלות כוללת זו. כך נקבע בחודש אפריל 1989, כי עלות העבודות שהפרוייקט יסכים להשתתף במימוןן תעמוד על סך של כ-155,000 ש"ח ומתוכו יממן הפרוייקט כ-70% (דהיינו, סך של 107,000 ש"ח). (ראי, מוצגים נ/6, נ/7, נ/5; סעיפים 15, 25 ו-27 לתצהיר בן בסט; חקירתו הנגדית בעמ' 59 ו-60 לפרוטוקול).

10. בהינתן הנתונים המפורטים לעיל, פנתה מינהלת הפרוייקט לדיירי הבנין, הציגה להם את עקרונות השיפוץ בהתאם לנוהלי "עשה זאת בעצמך", את העבודות שהפרוייקט יסכים להשתתף במימוןן ואת הדרך לביצוען. לדיירי הבנין הובהר והוסבר כי האחריות לביצוע העבודות ולהתקשרות עם קבלן לצורך זה מוטלת על שכמם. כן הובהר להם, כי כמו כל אזרח אחר הם רשאים לשפץ ולשקם את קניינם ככל שחפצה נפשם, אלא שהפרוייקט ישתתף אך ורק באותן עבודות אשר מפורטות במפרט המאושר ובכתב הכמויות שנערך על בסיסו (תצהיר בן בסט וחקירתו הנגדית בעמ' 66 ו-67 לפרוטוקול).

11. במאמר מוסגר יודגש, כי מעדותו של מנהל הפרוייקט עולה באופן חד משמעי, כי התובעים (אשר בעת זו כלל לא התגוררו בבנין ואשר בבעלותם דירה נוספת) אינם נמנים - בלשון המעטה - על האוכלוסייה שלמענה הוקם ותקצב הפרוייקט. דא עקא, לאור הרצון לסייע ליתר דיירי הבנין ומאחר וההשתתפות בשיפוץ הבנין ניתנת לכלל דיירי הבנין כגוף אחד, "זכה" התובע להנות ממצוקת שכניו ולקבל סיוע מכספי הציבור על אף שאין הוא נזקק או ראוי לסיוע כזה (סעיף 9 לתצהירו של בן בסט ועמ' 62, 63, 65 ו-86 לפרוטוקול).

פרק ב' - שיפוץ הבנין, התשתית החוזית

בחירת הקבלן על ידי הדיירים

12. לאחר שהוסברו להם עקרונות השיפוץ והיקפו, לאחר שנמסרו להם המפרט וכתב הכמויות המפרטים את סוג והיקף העבודות שהפרוייקט יסכים להשתתף במימוןן ולאחר שהובהר להם כי האחריות להתקשרות עם קבלן מוטלת עליהם, ביקשו דיירי הבנין לשפץ את ביתם במסגרת הפרוייקט ולזכות בדרך זו במימון הנדיב אשר הוצע להם.

13. משכך וכחלק מן הסיוע שניתן להם על ידי הפרוייקט, דאגה מינהלת הפרוייקט לקבל הצעות ממספר קבלנים לביצוע העבודות המפורטות במפרט המאושר. הצעות אלו הוצגו לדיירי הבנין תוך שהובהר להם, כי הם רשאים לבחור קבלן על פי שקול דעתם, בין מתוך הרשימה האמורה ובין אם לאו (סעיפים 16 - 18, לתצהירו של המהנדס פובונזק; חקירתו הנגדית עמ' 110 - 113 לפרוטוקול; סעיף 17 לתצהיר בן בסט; תשובתו של אליק בן בסט לשאלת בית המשפט הנכבד בעמ' 58 לפרוטוקול, ש' 13 - 22 לפיה, "הבחירה של הקבלן היא חד משמעית ע"י הדיירים").

14. בשים לב לזכותם כאמור, בחרו דיירי הבנין לקבל את הצעתו של הקבלן א. כפרי שהייתה הזולה ביותר. זאת על אף שהפרוייקט הסתייג מבחירתם והפנה את תשומת ליבם לכך שמחיריו הזולים מעוררים חשש בדבר רצינות הצעתו (חקירתו הנגדית של בן בסט עמ' 72 לפרוטוקול ש' 16 ואילך עד לשי' 13 בעמ' 73; חקירתו הנגדית של המהנדס פובונזק עמ' 112 לפרוטוקול, ש' 21 ואילך). בחודש מאי 1989 חתם ועד הבנין, והתובע בכלל זה, על פרוטוקול ישיבה (נ/2), לפיו:

"אנו חברי ועד הבית אסף הרופא 6 לאחר עיון בהצעות קבלנים לביצוע עבודות שיפוצים חיזוניים. החלטנו לקבל את הצעתו של הקבלן א. כפרי..."

15. ביום 30.5.89 נחתם חוזה בין ועד הבנין ("המזמין") לבין הקבלן א. כפרי (להלן: "הקבלן") (מוצג נ/3) (להלן - "החוזה הקבלני"). לחוזה הקבלני צורפו מפרט טכני וכתב כמויות אשר הם ורק הם פירטו את העבודות שעל הקבלן היה לבצע (ראי: סעיף 4 לחוזה הקבלני נ/3 הנ"ל).

16. יודגש, כי הפרוייקט ו/או חלמיש כלל לא היו צד לחוזה הקבלני והוא נכרת בין ועד הבנין, מצד אחד, לבין הקבלן כפרי, מצד שני. כן יודגש, כי החוזה נחתם עם ועד הבנין כגוף משפטי נפרד אשר הוגדר כ-"מזמין" ולא עם הדיירים, בין ביחד ובין לחוד. דהיינו, התובע שבכאן כלל אינו צד לאותו חוזה, אלא כחלק בלתי נפרד מועד הבנין.

17. במקביל לחתימת החוזה ולאור הסתייגות הפרוייקט מבחירתו של הקבלן כפרי, ייעץ היועץ ההנדסי של הפרוייקט, אינג' ישראל פובונוק, לדיירי הבנין להחתים את הקבלן על נספח לחוזה הקבלני (נ/4) (ראי: חקירתו הנגדית של בן בסט בעמ' 72-73 לפרוטוקול). מנספח זה אשר נושא את חתימת התובע (תשובת התובע לשאלת בית המשפט הנכבד בעמ' 17 לפרוטוקול, ש' 11 - 20), יוצא, כי התובע היה מודע לחשיבות המפרט כמקור הבלעדי לקביעת היקף העבודות שהקבלן התחייב לבצען.

יתרה מזאת, כחיזוק לעדויות חלמיש, לפיהן הפרוייקט הביע את הסתייגותו מבחירתו של כפרי, ראוי להפנות לסעיף 3 לאותו נספח, לפיו:

"למרות שהובהר לקבלן כי המחיר שלו בקשר לסעיף תיקוני טיח נמוך בלמעלה מ-50% מהצעות של קבלנים אחרים, חזר הקבלן והצהיר כי הוא עומד מאחורי הצעתו המקורית..."

18. לאור טענות התובעים ראוי לחזור ולציין, כי חוות הדעת האדריכלית לא נזכרה בחוזה הקבלני, לא צורפה אליו ומעולם לא היוותה חלק ממנו. כל תכליתה של חוות הדעת נועדה לצרכים פנימיים של מנהלת הפרוייקט, כאמצעי עזר להערכת סדר גודל השיפוצים הנדרשים במסגרת שיקום בנין זה (וראי בהרחבה מראי המקום הנזכרים בסעיף 8 שלעיל)

החוזה שנכרת בין דיירי הבנין לבין חלמיש

19. בסמוך לפני חתימת החוזה הקבלני כאמור, ולאחר שדיירי הבנין כבר החליטו להתקשר עם הקבלן כפרי, על מנת לעגן את השתתפות הפרוייקט במימון עבודות השיפוץ (בהיקף המתואר במפרט המאושר שצורף לחוזה הקבלני) נחתם ביום 28.5.89 הסכם בין חלמיש, מצד אחד, לבין ועד הבנין, מצד שני (מוצג נ/5) (להלן - "ההסכם").

20. הסכם זה, אשר משתרע על פני עמוד אחד בלבד, מסדיר ומעגן את תפקידו והתחייבותו של הפרוייקט באופן ברור המדבר בעד עצמו. כך נקבע על ידי הצדדים להסכם, כי "החוזה (הקבלני) משמש בסיס ויסוד לחוזה הנוכחי" (סעיף 2 להסכם) וכי החוזה הקבלני מצורף כנספח להסכם (סעיף 3 להסכם). על פי ההסכם, השתתפותו של הפרוייקט במימון 70% מעלויות שיפוץ הבנין (סך של 107,000 ש"ח מתוך 155,000 ש"ח) הוגבלה אך ורק לאותן עבודות שזכרו בחוזה הקבלני ובמפרט הטכני המאושר אשר צורף כנספח לאותו חוזה.

21. ההסכם מעגן את עקרונות השתתפותו של הפרוייקט במימון העבודות וקובע מפורשות, שהאחריות על ביצוע העבודות ועל התקשרות עם קבלן לצורך זה מוטלת על דיירי הבנין. כך קובע סעיף 9 להסכם:

"אין לפרש חוזה זה או כל תנאי מתנאיו כיוצר קשר כלשהו בין החברה לבין הקבלן, אלא פקוח מצד החברה על עבודות השיפוץ מחד, והשתתפות בעלות עבודות השיפוץ מאידך, ואילו כל הזכויות וההתחייבויות ההדדיות על פי החוזה העיקרי, הן בין המזמין לבין הקבלן בלבד."

22. בנוסף, מאחר והפרוייקט נשא במרבית עלויות השיפוץ, כדי לוודא שכספי הציבור אכן יגיעו ליעדם וישמשו לשיפוץ הבניין וכדי למנוע חלילה מעשי תרמית מצד הדיירים ו/או הקבלן, דאג הפרוייקט שתשמר לו הזכות לפקח על כך שעבודות השיפוץ אכן יבוצעו בפועל. כל זאת, מבלי שיהא בכך כדי להטיל על הפרוייקט ו/או על חלמיש, אחריות כלפי דיירי הבנין בגין החוזה הקבלני עליו חתמו (ראי: סעיפים 9 ו-10 להסכם נ/5); סעיף 24

23. יודגש גם כאן, כי ההסכם נכרת עם ועד הבנין כגוף משפטי נפרד אשר הוגדר כ-"מזמין" ולא עם הדיירים, בין ביחד ובין לחוד. דהיינו, התובע שבכאן כלל אינו צד לאותו חוזה, אלא כחלק בלתי נפרד מועד הבנין (סעיף 22 לתצהיר בן בסט).

סכום השתתפותו של התובע בעלות שיפוץ הבנין

24. מבלי לגרוע מכך שדיירי הבנין הם שבחרו קבלן לביצוע העבודות והם שהתקשרו עמו, נשא הפרוייקט בעיקר עלותו של השיפוץ (סך של 107,000 ש"ח מתוך סך של 155,000 ש"ח) ואילו התובעים אשר החזיקו כאמור בדירת הגג נדרשו לשלם סך של 24,000 ש"ח בלבד (6/7, 7/8, 8/9; סעיפים 28 ו-29 לתצהיר בן בסט). ברם בכך לא הסתכם הסיוע הכספי שהעניק הפרוייקט לדיירי הבנין (והתובע בכלל זה) ובאמצעות הפרוייקט זכו דיירי הבנין לקבל הלוואה מועדפת ממשרד הבינוי והשיכון לתקופה של 20 שנה בקירוב וללא ריבית (סעיף 29 לתצהיר בן בסט; חקירתו הנגדית של פובונזק בעמ' 119 לפרוטוקול, ש' 12 - 18).

25. כך זכו אנשים בעלי אמצעים כדוגמת התובעים, אשר רכשו את דירתם כדירה שנייה לצרכי השקעה ואשר התכוונו לשפץ את דירתם בכל מקרה (ראי סעיף 5 שלעיל), להנות ממצוקת שכניהם ולזכות בסיוע ציבורי לצורך השבחת השקעתם בדירה. במסגרת חקירתו הנגדית ולאחר נסיונות התחמקות, הודה התובע כי מתוך עלות שיפוץ כוללת של 155,000 ש"ח הסתכמה השתתפותו בשיפוץ קניינו הפרטי בסכום ריאלי של 12,000 ש"ח בלבד (!!!) (חקירתו הנגדית של התובע, עמ' 22 ו-23 לפרוטוקול; חקירתו הנגדית של בן בסט, עמ' 59 ו-60 לפרוטוקול). דהיינו, התובעים אשר בבעלותם דירה אחת (דירת הגג) מתוך ארבע הדירות המצויות בבנין נשא בפחות מ-8% מעלות שימוצו של הבנין.

26. במאמר מוסגר יוסבר, כי על פי עדותו של מנהל הפרוייקט (עמ' 67 לפרוטוקול, ש' 21 ואילך; ת/5) הפקידו התובעים המחאת בטחון בסך של 24,000 ש"ח וזאת על מנת להתחיל בביצוע העבודות עוד קודם לאישור ההלוואה שניתנה להם על ידי משרד הבינוי והשיכון. אולם בפועל לא עלה סכום השתתפותם של התובעים על סך של 12,000 ש"ח.

פרק ג' - כתב התביעה שהוגש מטעם התובעים והטעמים המשפטיים לדחייתו על הסף

27. ביום 26.5.96, לאחר חלוף 7 שנים בקירוב מהשתלשלות הארועים המתוארת לעיל, הגישו התובעים את תביעתם כנגד חלמיש, בעילה שחלמיש הפרה את התחייבויותיה שבחוזה הקבלני (!?). כתב תביעה זה לא כלל ולא אזכר ולו ברמז את קיומו של ההסכם שבין ועד הבנין לבין חלמיש וממילא שלא כלל כל טענה בגין או בקשר עם אותו הסכם.

28. ביום 18.6.97 במהלך קדם המשפט, מתח בית משפט נכבד זה ביקורת על אופן ניסוחו של כתב התביעה והורה לתובעים להגיש כתב תביעה מתוקן (החלטת בית המשפט הנכבד בעמ' 2 לפרוטוקול מיום 18.6.97).

29. ביום 16.7.97 הגישו התובעים כתב תביעה מתוקן, אשר כלל טענות ועילות חדשות אשר לא נזכרו כלל בכתב תביעתם המקורית, ובכלל זה טענות בקשר עם ההסכם שבין ועד הבנין לבין חלמיש. כל זאת, מבלי שהתובעים בקשו כל רשות מבית המשפט הנכבד לשנות ו/או להוסיף עילות לכתב תביעתם המקורי.

30. ביום 27.10.97 נתן בית המשפט הנכבד תוקף להסכמת הצדדים, לפיה "לחלמיש תישמר הזכות לטעון במהלך הדיון כל טענה מקדמית, ובמיוחד טענות הנוגעות לטענת ההתיישנות וכן להוספת עילות בכתב התביעה המתוקן" (עמ' 6 ו-7 לפרוטוקול מיום 27.10.97, וכן עמ' 6 לפרוטוקול מיום 26.2.98). להלן נראה איפוא, את הטעמים הענייניים והמשפטיים המחייבים את דחייתו של תביעת התובעים כבר על הסף.

טענות התובעים בקשר עם ההסכם נטענו לראשונה בכתב התביעה המתוקן ודינן להדחות מחמת התיישנות

31. כאמור לעיל כתב תביעתם המקורי של התובעים לא כלל כל טענה, או למצער התייחסות, להסכם שנחתם ביום 28.5.89 בין חלמיש לבין דיירי הבנין (ראי כתב התביעה וכתב ההגנה המקוריים). רק במסגרת כתב התביעה המתוקן, אשר הוגש ביום 16.7.97 הוסיפו התובעים פרק נוסף וחדש שעילתו "ההתקשרות החוזית בין התובעים לנתבעים" ובמסגרתו העלו לראשונה טענות כנגד חלמיש בקשר להסכם הנ"ל (נ/5).

32. ד"ר עקא, בעת הגשת כתב התביעה המתוקן (16.7.97). התיישנו זה מכבר טענותיהם החדשות של התובעים בקשר עם ההסכם (5/נ) שנכרת ביום 26.5.89. מכאן שעל בית המשפט הנכבד לדחות על הסף את תביעת התובעים ככל שהיא מתייחסת להסכם (5/נ) האמור, לא כל שכן מקום בו עילה חדשה זו הוספה ללא קבלת רשות בית המשפט וממילא מבלי שניתנה לחלמיש ההזדמנות להתנגד לתיקון כאמור.

33. הלכה היא, כי בית המשפט לא יאפשר תיקון כתב תביעה, אם התיקון ימנע מהצד שכנגד הגנה כדוגמת התיישנות, שהיתה קמה לנתבע לו היתה מוגשת התביעה מחדש. ראי: ע"א 3092/90 אגמון נ' פלדבוי, פ"ד מו(3) 214, 218-219; ע"א 702/86 איטונג בטרומ (אינווג) בע"מ נ' בן הרוש, פ"ד מד(1) 160, 165-161; וכן את דברי כבוד השופט לוין בע"א 728/79 קירור אגודה שיתופית חקלאית בע"מ נ' זייד, פ"ד לד(4) 126, 131:

"הכל מודים שאין בית משפט מרשה תיקון של כתב טענות אם התיקון עשוי לגרום לבעל הדין האחר נזק שאינו ניתן לפיצוי על ידי פסיקות הוצאות. לפיכך אם מבקש בעל דין להעלות, על דרך של תיקון כתב התביעה, עילה שהתיישנה, תידחה הבקשה, שהרי לו הגיש תובענה אחרת חדשה, היא היתה נדחית מטעם זה, ולא מן המידה הוא להרשות לתובע קבלת יתרון בלתי נאות על ידי הוספת עילה שהתיישנה, אשר מועד הגשתה ייחוס למועד הגשת כתב התביעה המקורי"

דין התביעה כולה להדחות על הסף מחמת התיישנותה, או לחילופין מחמת השיהוי הכבד בהגשתה

34. דינה של התביעה להדחות לא רק בשל הוספת עילה חדשה בכתב התביעה המתוקן, אלא גם לאור מועד הגשת כתב התביעה המקורי ולאור מועד התרחשות הארועים שתוארו במסגרתו.

35. על פי טענת התובעים זכותם הלכאורית נובעת מהעברת השיק על חשבון השתתפותם בשיפוץ לידיה של חלמיש. סכום זה הועבר לטענתם ביום 25.5.89 (סעיף 19 לכתב התביעה) ואילו כתב התביעה המקורי הוגש ביום 26.5.96. קרי, למעלה משבע שנים לאחר העברת הסכום כאמור ולאחר שחלפה תקופת התיישנות.

36. באשר לטענות התובעים בקשר עם החוזה הקבלני שנכרת ביום 30.5.89, הרי שעל פי סעיף 35 לסיכומיהם מדובר בטענות שמקורן בניהול מו"מ בחוסר תום לב מצד חלמיש ובכך שהמפרט שצורף לחוזה הקבלני לא כלל את כל העבודות שנוכרו בחוות הדעת האדריכלית. ברי איפוא, כי גם טענות אלו, אשר מתבססות על משא ומתן שקדם למועד חתימת החוזה הקבלני, מתייחסות להתרחשויות אשר ארעו למעלה משבע שנים לפני הגשת כתב התביעה המקורי, כך שגם הן התיישנו זה מכבר בעת הגשתו.

37. לחילופין - היה ותאמר כי בעת הגשת כתב התביעה טרם חלפה תקופת התיישנות (ומדובר לכל היותר בימים ספורים עובר לתום תקופת התיישנות) עדיין אין בכך כדי לגרוע מן השיהוי הכבד שבהגשתו. די בשיהוי כה כבד כשלעצמו כדי להצדיק בענייננו דחיה על הסף, בין מכח הוראת תקנה 101(3) לתקנות סדר הדין, בין מכח סמכותו הכללית של בית המשפט כהגדרתה בסעיף 75 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984 ובין מכח ההלכה הפסוקה שניתנה בענין. והשווי: דברי כבוד השופט לנדוי בע"א 167/51 ברסקי ואח' נ' סגל ואח' (פ"ד ט', 5, 15). לחילופי חילופין - יתבקש בית המשפט ליתן משקל לשיהוי הכבד כמשליך על יכולתה של חלמיש להתגונן כראוי כנגד התביעה (וראי בהרחבה: בקשת חלמיש לדחות את התביעה על הסף, המ' 141856/97).

פרק ד' - הטעמים הענייניים והמשפטיים הקוראים לדחיית התביעה לגופה

"השאלה המרכזית" הנזכרת בסיכומי התובעים והטעמים לדחייתה

38. בסעיף 5 לסיכומיהם תחת הכותרת "השאלה המרכזית", טוענים התובעים כי על בית המשפט הנכבד להכריע "מהן עבודות השיפוצים שהתחייבה הנתבעת לתת תמורת סכום זה".

39. ייאמר איפוא כבר בראשית הדברים, כי לתובעים אין כל זכות תביעה עצמאית כנגד חלמיש ו/או כנגד הפרוייקט, וזאת בין מכוח ההסכם ובין מכוח החוזה הקבלני, וממילא שהנתבעת לא התחייבה לתת להם דבר. הן ההסכם והן החוזה הקבלני חתומים על ידי ועד הבנין כגוף אחד וכאישיות משפטית נפרדת ולתובעים אין ולא הייתה כל זכות עצמאית להעלות דרישה כלשהיא, אלא במסגרת ועד הבנין ולאחר קבלת יפוי כוח מצידו. וראי: סעיף 69 לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969; סעיפים 3 ו-10א לחוזה הוצלחו חוזר"ה 1065:

40. דוק: לא מדובר בטענה משפטית אשר נטענה בדיעבד, אלא בעובדה מהותית שהובהרה לתובעים לכל אורך הדרך וכמענה לכל פניותיהם. כך לדוגמה כבר בראשית הדרך (ב'יום 1.11.89) כתב המשנה למנכ"ל חלמיש דאו, מר עמוס רודין, לב"כ התובעים, כדלקמן:

"אין למרשיך מעמד כלשהוא בנושא הנדון וכל התדיינות שהיא ככל שאפשרית עפ"י תנאי ההסכמים מן ההכרח שתעשה באמצעות ועד הבית שעמו נערך ההסכם" (סעיף 1 במוצג נ/9)

41. זאת ועוד, הפרוייקט ו/או חלמיש לא התחייבו לבצע כל עבודה אלא לכל היותר להשתתף השתתפות מותנית ומוגבלת במימון עבודות אשר אושרו על ידו מראש. כך, הגביל הפרוייקט את השתתפותו רק למימון העבודות אשר פורטו במפרט הטכני המאושר, ורק בתנאי שהדיירים הם שיהיו אחראים לבחירת קבלן מטעמם ולהתקשרות עמו (מוצג נ/8 לפיו הודיעה חלמיש לתובע: "נוכירכם שוב שההתקשרות לצורך ביצוע העבודה היא עליכם"; סעיף 9 להסכם נ/5 הנ"ל; נ/9; נ/21; סעיף 14 לתצהיר בן בסט; חקירתו בעמ' 77 לפרוטוקול, ש' 25). לפיכך ובהתאם לעקרון האמור אשר עומד בבסיס הסכמתו של הפרוייקט להעניק סיוע כספי לדיירי בנין כזה או אחר, חתימת ההסכם על ידי הפרוייקט והתחייבותו להשתתף בעלות העבודות, הייתה בכפוף לאמור בחוזה הקבלני שחלמיש כלל לא הייתה צד לו.

42. לאור טענתם עזת המצח של התובעים, לפיה לא קיבלו כל תמורה עבור הסך "ששילמו לחלמיש". נזכיר גם, כי כנגד התחייבותם להפקיד אצל חלמיש סך של 24,000 ש"ח לצורך מימון חלקם בעבודות (מתוכו שילמו התובעים סך ריאלי של 12,000 ש"ח בלבד), ההתחייבות היחידה של הפרוייקט ו/או חלמיש הייתה להשתתף ביתרת המימון בסך של 107,000 ש"ח. ויודגש, כי התחייבות זו קויימה במלואה וכל הכסף (הן חלקם של הדיירים והן חלקה של חלמיש) שולם במלואו לקבלן כפרי כנגד ביצוע העבודות הכלולות במפרט (סעיפים 25 ו-43.1 לתצהיר בן בסט; חקירתו בעמ' 88 ש' 17; סעיף 36 לתצהיר פובונזק; חקירתו בעמ' 117 לפרוטוקול, ש' 13). במילים אחרות, "בתמורה" לסך של 12,000 ש"ח קיבלו התובעים שיפוץ של הרכוש המשותף בבנין בו מצוייה דירתם בסך כולל של 155,000 ש"ח.

43. באשר לפיקוח, התובע הודה כי הוא לא שילם ולו אגורה שחוקה עבורו אלא אך ורק עבור העבודות שביצע הקבלן (עמ' 38 לפרוטוקול, ש' 28) וממילא שהסכום ששילם לא העניק לו כל זכות לדרוש מחלמיש לפקח על הקבלן ובוודאי שלא ליטול על עצמה התחייבות לטיב עבודתו. ואכן, מר בן בסט ומר פובונזק, העידו כי הפקוח לא נועד לטובת הדיירים, אלא להבטיח כי כספי הציבור יגיעו ליעדם ותו לא (סעיף 30 לתצהיר פובונזק; עמ' 97 לפרוטוקול, ש' 8-12 ו-22-27; חקירת בן בסט עמ' 55 לפרוטוקול, ש' 21 - עמ' 56 ש' 20). כל זאת, מבלי לגרוע כמובן מרצונם של נציגי הפרוייקט לדאוג להצלחתו ומכונותם להעניק לדיירים - לפני משורת הדין - גיבוי וסיוע מקצועי במהלך יחסיהם עם הקבלן (עמ' 101 לפרוטוקול, ש' 20-11).

44. הנה כי כן, לחלמיש לא הייתה כל התחייבות לבצע עבודה כלשהי עבור התובעים וכי התחייבותה כלפי כלל דיירי הבנין (לשאת בחלק נכבד מעלות השיפוץ) קויימה במלואה, תוך שהתובעים מתעשרים כתוצאה מכך. למעלה מן הצורך ולמען הזהירות בלבד, נתייחס בתמצית להלן גם ליתר לטענותיהם הפרטניות של התובעים.

לתובעים אין ולא הייתה כל זכות לקבל כל סיוע כספי עבור עבודות שביצעו שלא על דעת כל דיירי הבנין ושלא במסגרת החוזה הקבלני

45. עם תחילת העבודות על ידי הקבלן כפרי אשר נבחר על ידי דיירי הבנין, הודיעו התובעים לקבלן כפרי כי הם מוותרים על ביצוע חלק מן העבודות אשר מתייחסות לדירתם (ת/8) ובמקביל הודיעו לפרוייקט כי הם רוצים לבצע את העבודות בעצמם ודרשו שהפרוייקט ישתתף במימון עבודות אלה (ת/19 ו-ת/20). בתגובה הודיע להם הפרוייקט, כי רק ועד הבנין אשר חתום על החוזה הקבלני ועל ההסכם, הוא שזכאי לדרוש שינויים כאלה או אחרים בהיקף העבודות שיבצע הקבלן כפרי. כן הודע להם, כי הפרוייקט לא יתערב בחוזה זה, בין היתר, על מנת שלא יואשם בגרם הפרת חוזה (סעיף 8 למכתב נ/9). בנוסף הודע להם שכאמור בהסכם הפרוייקט לא יממן כל עבודה נוספת שלא נכללה בגדר החוזה הקבלני ובגדר המפרט הטכני המאושר שצורף לו (סעיפים 33 - 37 לתצהיר פובונזק; סעיפים 35 - 37 לתצהיר בן בסט).

46. התובע אשר הודה בחקירתו הנגדית כי דרישותיו לא זכו להסכמה מצד יתר דיירי הבנין (עמ' 36 לפרוטוקול,

לא ישלמו לי", התעלם מהודעות הפרוייקט וביצע את העבודות בעצמו (וראי גם, מכתב התובע ת/22). כך גם, הודה התובע כי כשביצע את העבודות בעצמו, "ידעתי שהפרוייקט לא מתכוון לגרסתו לתת לי את הכסף, רציתי את זה על חשבוני מתוך כוונה לתבוע אותו בתאריך מאוחר יותר" (עמ' 30 לפרוטוקול). כל זאת, על אף שבעשותם כאמור, חשפו התובעים את יתר דיירי הבנין לתביעה מצידו של כפרי (וראי, נ/10, נ/11, נ/19, נ/21).

47. ברי איפוא, כי התובעים אשר כאמור לעיל אינם צד לחוזה הקבלני ואו להסכם ואשר פעלו שלא על דעת כלל דיירי הבנין ובניגוד גמור לתוכנם של החוזים האמורים ולעמדת הפרוייקט, אינם זכאים לתבוע כל סך בגין עבודות שבוצעו כביכול על ידם. ככל שהתובעים הוציאו הוצאות נוספות לצורך שיפוץ דירתם (והדבר לא הוכח) הרי שהם הנהנים היחידים מכך ובוודאי שאין להם להלין על חלמיש. ויודגש, כי כאמור לעיל כל הכספים ששולמו על ידי הדיירים בצירוף כספי הציבור שולמו לקבלן בגין שיפוץ הרכוש המשותף בבנין.

48. זאת ועוד, התובעים אשר "זכאותם" להכלל בפרוייקט נבעה כאמור ממצוקת שכניהם, לא הסתפקו בדרישתם להינתק מן החוזה הקבלני ובדרישתם לזכות בסיוע נפרד אשר ישולם לקבלן אחר אשר יעבוד רק עבורם. אלא שהם ביקשו גם, כי אותו סיוע ציבורי ינתן לעבודות אשר לא נכללו בחוזה הקבלני ובמפרט הטכני המאושר אשר היווה חלק בלתי נפרד הימנו. נעמוד איפוא גם על דרישה זו:

49. ראשית, בהתעלמות ממטרותיו ותקציבו של פרוייקט השיקום ובעזות מצח שאינה יודעת גבולות, דרשו התובעים לשחזר שחזור ארכיטקטוני את עמודי הבנין ולגלגל עלות זו על הפרוייקט. דרישה זו נעשתה שלא על דעת יתר דיירי הבנין (חקירתו של התובע בעמ' 36 לפרוטוקול, ש' 36; סעיף 33 לתצהיר בן בסט); על אף שהעבודה לא נכללה בגדר המפרט הטכני שהייתה בסיס לחוזה הקבלני ולהסכם (סעיף 26 לכתב התביעה המתוקן); עמדה בניגוד גמור למטרות הפרוייקט (קרי, לשיקום חברתי של האוכלוסיה להבדיל משימור ארכיטקטוני של מבני השכונה) וחרגה מתקציבו (סעיפים 32, 33 לתצהיר בן בסט; חקירתו בעמ' 82 לפרוטוקול, ש' 20).

50. הגם שדרישותיו האמורות לא זכו לאישור הפרוייקט בחר התובע לבצע את שחזור העמודים בעצמו ועל חשבונו ואף הודיע על כך לקבלן ולפרוייקט (ת/21). דא עקא, עבודות אלה התארכו על פני מספר רב של שבועות ועיכבו את התקדמות השיפוץ בכללותו. כל זאת, תוך שהתובע (אשר בזמן השיפוץ כלל לא התגורר בבנין) מתעלם באופן ציני מן העובדה, כי הדבר מסב סבל ליתר דיירי הבנין, אשר השיפוץ נועד לשפר את מצבם ואשר המשיכו להתגורר בו בזמן השיפוץ (עמ' 31 - 33 לפרוטוקול; סעיפים 28, 29 לתצהיר פובונזק; עמ' 120 לפרוטוקול, ש' 9 - 12).

51. שנית, וגם כאן בניגוד לאמור במפרט הטכני, דרש התובע לצקת מחדש את גג דירתו (סעיף 26 לכתב התביעה). כל זאת, על אף שכבר במסגרת הפגישה הראשונה עם נציגי הפרוייקט הובהר לדיירים כי הפרוייקט ישתתף רק במימון "החלפת קטעי גג" (סעיף 4 בת/6). הנה כי כן, שגם דינה של דרישתם זו להדחות על הסף וזאת כמובן מבלי לגרוע מזכותם של התובעים לשפץ את דירתם על חשבונם ואף לדרוש מיתר דיירי הבנין להשתתף במימון עבודה זו. לעובדה, כי הפרוייקט מעולם לא התחייב לממן את יציקת הגג מחדש, ראי: סעיפים 23 - 27 לתצהיר פובונזק; חקירתו בעמ' 106 לפרוטוקול, ש' 20 ואילך, עמ' 107 ש' 26, עמ' 117 ש' 7 - 13; מצוצג נ/15).

52. בהקשר זה וכדי להפריך את טענות התובעים ביחס לנפקותה המחייבת של חוות הדעת האדריכלית, ראי: האמור בסעיפים 8 ו-18 שלעיל. כן ראי: סעיף 2 לנספח לחוזה הקבלני (נ/4), ממנו עולה מפורשות כי התובע ידע על חשיבותו ונפקותו של המפרט הטכני ועל כך שדובר במקור היחידי לקביעת היקף העבודות.

פרק ה' - התובעים לא הוכיחו קיומו של כל נזק

53. מבלי לגרוע מכל האמור לעיל, התובעים גם לא הוכיחו קיומו של כל נזק (ודי בכך שסיכומיהם אינם כוללים כל התייחסות לשאלה זו). כאמור לעיל ובהתאם לאמור בהסכם, שילמה חלמיש לקבלן אשר נבחר על ידי דיירי הבנין סך של 107,000 ש"ח מתוך סך של 155,000 ש"ח אשר היווה את העלות הכוללת של שיפוץ הבנין. התובעים אינם חולקים על עובדה זו, כמו גם שאינם חולקים על כך שכל הכסף הוצא לצורך שיפוץ של הרכוש המשותף בבנין כמפורט במפרט הטכני (סעיף 43.1 לתצהיר בן בסט; סעיף 36 לתצהיר פובונזק; חקירתו בעמ' 117 לפרוטוקול, ש' 12).

מכאן ובהתחשב בעובדה שלצורך השיפוץ האמור (שעלותו 155,000 ש"ח), נדרשו התובעים לשלם תשלום ריאלי של 12,000 ש"ח בלבד. ברי כי התובעים התעשרו כתוצאה מהסיוע שניתן להם על ידי הפרוייקט וזאת

ללא כל קשר לטיב העבודות של הקבלן אשר נבחר על ידי דיירי הבנין. ודוק: התובעים רכשו את הדירה מתוך כוונה לשפצה והודו כי עובר לשיפוץ הבנין הוא היה במצב "ראוי לשיפוץ" (חקירת התובע, עמ' 7 לפרוטוקול).

54. זאת ועוד, התובעים אף לא הוכיחו את הסכומים שנקבו על ידם בכתב התביעה. התובע לא המציא כל ראיה לגבי התשלומים הנקובים בכתב תביעתו, הוא אף הודה בחקירתו, כי הסכומים הנטענים שנקבו על ידו ואשר הוצמדו כביכול למדד, לא הוצמדו על פי יום הוצאתם בפועל אלא שהוא הצמיד אותם על פי היום שלדעתו חלמיש הייתה צריכה לבצע את העבודות (ראי בהרחבה חקירת התובע בעמ' 49 ו-50 לפרוטוקול).

55. להדגמת אמיתותם של סכומי הנוק המפורטים בכתב התביעה, ראוי לציין כי בעוד שהתובע תבע סך של 6,500 ש"ח בגין שחזור העמודים על ידי פסל שהוזמן על ידו (סעיף 50 לכתב התביעה), הודה התובע בחקירתו כי אותו פסל שהזמין "לא קיבל על זה שום תשלום עד עצם היום הזה (עמ' 31 לפרוטוקול, ש' 8 - 11). ברי איפוא, כי לא רק שהתביעה נעדרת כל בסיס משפטי, אלא שגם סכומי הנוק שנקבו במסגרתה נרשמו ללא כל אחיזה במציאות.

56. באשר לטענות שבסעיף 52 ו-53 לכתב התביעה, זומה שדי בכך, כי התובעים רכשו את הדירה מתוך כוונה לשפצה; כי התובעים המתינו לתחילת השיפוץ עד לקבלת סיוע תקציבי מן הפרוייקט; וכי התובעים בדרישותיהם השונות גרמו לעיכוב עבודות השיפוץ, כדי לדחותן על הסף. כמו גם שדי בסכום שנקב בסעיף 53 (ואשר לא הוכח), כדי ללמד שהתובעים השביחו את השקעתם תוך ניצול כספי הציבור אשר היו מיועדים לשיקום אוכלוסיות נזקקות ותוך שהם מקשים על הפרוייקט ומונעים ממנו להשקיע את משאביו באוכלוסיה לה הוא נועד (עמ' 62 לפרוטוקול, ש' 25 ואילך; 12/נ).

פרק ו' - התשתית הראייתית

57. להוכחת טענותיהם המופרכות הסתפקו התובעים בהמצאת עדות אחת מטעמו של התובע. עדות יחידה אשר עומדת בניגוד ללשונם, תוכנם ורוחם של המסמכים הרבים שהוגשו כראיה לבית משפט נכבד זה (ובראשם ההסכם 5/נ). הלכה פסוקה מזה ימים ימימה, כי אין די בעדותו היחידה של בעל דין אשר איננה נסמכת על ראיה ו/או מסמך כלשהו אשר יש בו כדי לאשש (אפילו בעקיפין) את תביעתו. לא כל שכן כאשר עדות זו עומדת בניגוד ליתר הראיות והמסמכים שהוגשו בענייננו.

לסייגים בדבר קבילותה ומשקלה של עדות יחידה מאת בעל הדין עצמו, ראי: סעיף 54 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א 1971; לרציונאל העומד מאחורי אותו סעיף ולהלכה שיצאה בענין, בדבר הצורך בטעם אמיתי, להבדיל "מאזהרה עצמית", אשר מצדיק הסתמכות על עדות מעין זאת, ראי: ע"א 79/72 האפוטרופוס לנכסי נפקדים נ' פולק ואח', פ"ד כז(1), 768, 771 (מול האותיות ב' ו-ג'); למשקל עדותו היחידה של בעל הדין, השווי: ע"א 604/69 גרין ואח' נ' מפעל הפיס ואח', פ"ד כה(1), 401, 407 (מול האות ז').

58. הדברים מקבלים משנה חיזוק, לאור העובדה שעדות התובע מנוגדת למסמכים עליהם חתם. ודוק: עברית הינה שפה מוכרת, הן לתובע אשר מתפרנס כמתרגם והן לתובעת אשר עובדת כעיתונאית, ותוכנם ומשמעותם של המסמכים עליהם חתמו הייתה ברורה ומובנת להם (תשובת התובע לשאלת בית המשפט עמ' 17 לפרוטוקול, ש' 11 - 18). מה גם שעדי ההגנה העידו, כי התובע בחן, שאל ובדק את משמעות הדברים, לפני שחתם על מסמך כזה או אחר (סעיפים 13, 14 תצהיר פובונק; סעיף 20 תצהיר בן בסט; חקירתו הנגדית של בן בסט בעמ' 73, לפיה: "מרשך (התובע), כל כך הקפיד על קוצו של יוד, שכך הוא לא היה מחליט לא היה מקבל שום פרט כזה ראה וקדש, שום פרט, אפילו את התאריך הוא בדק באותו יום"; וכן עמ' 79 לפרוטוקול ש' 8).

סיכום

59. אשר על כן, לאור כל אחד ואחד מן הטעמים הרבים המפורטים לעיל, לא כל שכן לאור משקלם המצטבר, יתבקש בית המשפט הנכבד להורות על דחיית התביעה. בנוסף, יתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את התובעים בהוצאות משפט בצירוף שכ"ט עו"ד, וכן בהוצאות לדוגמא אשר ישקפו את אופיה וטיבה של התביעה וישקללו את מועד הגשתה.

אלי דוידוביץ, עו"ד
ב"כ הנתבעת